

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Middle Eastern Political Systems

Dam, N. van

Citation

Dam, N. van. (1974). Boekbespreking van: Middle Eastern Political Systems. *Acta Politica*, 9: 1974(2), 238-240.

Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449457>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449457>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

weg. Bij beiden mis ik echter een kritische aansluiting bij de bestaande traditie. Veel van Burkens' en Van Maarseveens kritiek kan men delen, maar dat mag toch niet betekenen dat stilzwijgend voorbij wordt gegaan aan pogingen van andere moderne auteurs die óók op hun wijze een poging hebben gedaan om de moderne ontwikkelingen in de greep te krijgen. Ik denk vooral aan Donner en aan Van der Hoeven. Beide auteurs hebben werk geleverd van zeer hoog niveau. Men kan daarop kritiek hebben, men kan menen dat hun opvattingen verdere uitwerking behoeven, men kan er echter niet aan voorbijgaan. Ik kan mij voorstellen dat een Krabbe, een Kranenburg en zelfs een Oud voor ons weinig inspirerend meer zijn, maar in het werk van Donner en Van der Hoeven vinden we veel dat ook bruikbaar is voor hem die zijn blik wil wenden naar het empirische veld. De historie wordt niet verbroken door net te doen alsof men opnieuw begint. We moeten de traditionele denkmotieven en de aloude principes steeds opnieuw in ogenschouw nemen en nagaan wat zij voor ons *hic et nunc* hebben te betekenen. Hetgeen belangrijke tijdgenoten daarover opmerken kan daarbij een stimulerende leidraad zijn. Ik kom dan ook tot mijn tweede slotopmerking. Die betreft de richting waarin ik zelf zou willen gaan: misschien mag ik die ter voorkoming van misverstand aangeven. Ik zou willen aansluiten bij de gedachtengang van Larenz. Daarin komt tot uitdrukking dat recht – en dat geldt ook voor het staatsrecht – steeds een realisatie van principes is. De daarbij gevolgde methode is derhalve de hermeneutische: het ophelderen van de realisatie van principes. De staatsrechtsbeoefening kan dan enerzijds vasthouden aan de traditie en anderzijds de nova opnemen, die in de actualiteit naar voren worden gebracht. *In dit hermeneutische kader* kan de inbreng van de empirische wetenschappen een uiterst waardevolle zijn, maar dan moet men toch die inbreng in haar verband blijven zien. Dat hebben Burkens en Van Maarseveen m.i. te weinig gedaan. Alleen dan ook wordt duidelijk wat precies het onderscheid is tussen staatsrechtsbeoefening ('wetenschap', zo men wil) en de politicologie. Het staatsrecht heeft veel terrein verloren aan de politicologie en dat proces zal nog wel even doorgaan. Dat komt omdat wij te veel vervuld zijn van bewondering voor de systematische en continue aanpak van deze discipline en omdat wij te weinig nadruk hebben gelegd op hetgeen het juridisch bezigzijn daarvan onderscheidt. En dat is *niet* – zoals veel politicologen menen – een 'puur normatief bezig zijn', maar een hermeneutische bezinning op principes en hun realisatie. Erg traditioneel misschien, maar zo nieuw is de politicologie ook weer niet. Staatsrecht en politicologie (of empirische wetenschappen) staan dus in een complementaire verhouding tot elkaar: ze hebben elkaar nodig, maar ze zijn *niet* hetzelfde!

D. H. M. Meuwissen

Dankwart A. Rustow,

Middle Eastern Political Systems

Englewood Cliffs, New Jersey (Prentice-Hall), 1971, — 114 p., \$ 2,75.

Dit boek is een onderdeel uit de *Comparative Asian Government Series*, waarin men van de veronderstelling uitgaat dat het niet langer juist of nuttig is om vergelijkende politicologie te bedrijven binnen een kader dat in hoofdzaak georiënteerd is op Noord-Amerika en Europa. De tekst van het boek is voor een groot deel gebaseerd op het hoofdstuk 'Southwest Asia', dat Rustow schreef voor het boek

Modern Political Systems: Asia, edited by Robert E. Ward and Roy C. Macridis, Englewood Cliffs, New Jersey (Prentice-Hall), 1963. Egypte werd echter aan de nieuwe versie toegevoegd en de historische overzichten van de politieke gebeurtenissen in sommige door Rustow behandelde landen werden hier en daar wat bijgewerkt.

Rustow rekt de volgende landen tot het Midden-Oosten: Egypte, de Arabische landen in Azië, Israël, Turkije, Iran en Afghanistan. Ondanks het feit dat er nogal wat verschillende opvattingen bestaan over welk gebied nu precies het Midden-Oosten omvat, is Rustow tot zijn definiëring gekomen omdat deze volgens hem 'conforms to prevailing usage in that it includes those countries that are likely to be part of anyone's Middle East'.

De voornaamste onderwerpen die in het boek behandeld worden zijn: geschiedenis, ecologische en sociale structuur, ideologie, politieke dynamiek, regeringsinstellingen en regeringsresultaten. De verschillende landen worden niet steeds afzonderlijk behandeld, maar worden systematisch met elkaar vergeleken op basis van de hierboven genoemde onderwerpen. Modernisering vormt daarbij het centrale thema. Rustow onderscheidt in het Midden-Oosten drie verschillende soorten politieke systemen: 'moderne politieke systemen' (Turkije en Israël), 'traditionele politieke systemen' (Jemen en Afghanistan) en 'politieke systemen in voortdurende verandering (flux)' (Egypte, Iran, Saoedi-Arabië en de Arabische landen van de Vruchtbare Maansikkel).

Politieke systemen 'in flux' worden volgens Rustow gekenmerkt door een reputatie van politieke instabiliteit. 'Politieke veranderingen hebben in deze systemen veelvuldig plaats gevonden en zijn vaak vergezeld gegaan van geweld; de nieuwste geschiedenis ervan is vol van rellen, staatsgrepen, moorden en revolutie (p. 46-47). Een duidelijke omschrijving van 'moderne' en 'traditionele' politieke systemen geeft Rustow niet. Definities van deze begrippen zouden hier zeker op zijn plaats zijn geweest, temeer daar aan het begin van het boek duidelijk gesteld is dat men bij het bedrijven van vergelijkende politicologie over het Midden-Oosten niet langer Europa- of Amerika-centrisch te werk mag gaan. De wijze waarop Rustow de verschillende staten van het Midden-Oosten bij zijn drie categorieën van politieke systemen heeft ingedeeld doet nogal willekeurig aan. Zo voldoet Saoedi-Arabië geenszins aan de door hem genoemde kenmerken van een politiek systeem 'in flux', terwijl men bijvoorbeeld de Arabische Republiek Jemen, vooral sedert de republikeinse staatsgreep aldaar in september 1962, eerder bij de politieke systemen 'in flux' zou kunnen onderbrengen dan bij de 'traditionele' politieke systemen, zoals Rustow dat doet.

Door de kleine omvang het boek zijn de verschillende landen nogal kort en vaak zeer oppervlakkig behandeld. Desondanks bevat de tekst verscheidene in het oog vallende onjuistheden. Zo stelt Rustow op p. 20 ten onrechte dat 'de Isma'ili's talrijk zijn in Syrië, waar ze bekend staan onder de naam *Alawis* of *Alaouites*'. De Alawieten vormen echter een heel andere islamitische sekte dan de Isma'iliëten. Bovendien bevinden zich in Syrië slechts zeer weinig Isma'iliëten. Op p. 21 schrijft Rustow: 'There are about 4 million Christians in the Middle East. They form about half the population of Lebanon and important minorities among the Arab population of Syria, Jordan, and Israel; smaller Christian communities exist in the towns of Iraq, Iran, and Turkey, and in Egypt'. Met deze woorden wekt Rustow de indruk alsof er in Egypte slechts een kleine minderheid van christenen zou wonen, terwijl hun aantal in dat land alleen al meer dan vier miljoen bedraagt!

Hier heeft men een duidelijk voorbeeld van hoe het deel over Egypte op sommige plaatsen kritiekloos aan een vroegere versie van Rustow's tekst is 'vastgeplakt'. Voorts stelt Rustow op pp. 21 en 23: 'To form an idea of the effect of religious and linguistic divisions on national integration, it is necessary to combine the data on language and religion, as has been done in Table 3-2. It will be seen that about half the countries of the Middle East (Saudi Arabia, Jordan, Turkey, Syria, Egypt) are ethnically highly homogeneous, with at least nine-tenth of the population speaking the same language and belonging to the same religious denomination; and that only in one country does more than one-tenth of the population differ from the majority in both language and religion. None of the countries of the Middle East, therefore, has the ingrained ethnic cleavages that complicate the politics of Ceylon, or Malaya, or even India'. Het blijft volkomen onduidelijk hoe Rustow tot de conclusie is gekomen dat er in het Midden-Oosten geen staten zijn die ethnisch zo verdeeld zijn dat hun politiek er 'gecompliceerd' door wordt, wat dat laatste dan ook mag inhouden. Rustow stelt dat het noodzakelijk is om de gegevens over taal en godsdienst te combineren, wil men zich een idee kunnen vormen van het effect van religieuze en linguïstische verdeeldheid op 'nationale integratie'. De desbetreffende gegevens worden keurig in een tabel gegeven (blz. 22), maar nergens wordt meer gerept over de mate van 'nationale integratie' in de behandelde staten, zodat de tabel in dat opzicht geen enkele waarde heeft. Voorts haalt Rustow in zijn tabel de begrippen 'dominant' en 'majority' door elkaar. De vergelijking die hij maakt tussen het Midden-Oosten en Ceylon, Maleisië en India gaat ook niet op. Het Midden-Oosten kent wel degelijk gevallen waar de 'nationale integratie' ernstig belemmerd wordt door etnische verschillen. Een duidelijk voorbeeld vormen de Koerden in Iraq, Iran, Turkije en Syrië. De 'nationale integratie' van Syrië wordt sterk belemmerd door regionalistische en soms sectaristische loyaliteiten.

Over het geheel genomen is het boek te oppervlakkig om van grote waarde te kunnen zijn voor hen die zich bezig willen houden met vergelijkende politicologie over het Midden-Oosten. De vele feitjes die Rustow geeft worden meestal te weinig door een analyse met elkaar verbonden, zodat men betrekkelijk weinig systematische kennis krijgt voorgeschoteld over politieke systemen in het Midden-Oosten. En dat zou men wel verwachten na de veelbelovende en zeer abstracte inleiding van Ward en Macridis, de redacteurs van de *Comparative Asian Government Series*.
N. van Dam

Itimar Rabinovich,
Syria under the Ba'th 1963-1966.

The Army. Party Symbiosis. Jerusalem (Israel Universities Press), 1972, — 276 p., z.p.

Rabinovich's boek vormt de eerste, in boekvorm gepubliceerde, uitgebreide studie over de Ba'thpartij in Syrië die de periode van 1963 tot 1966 behandelt. Het is een bewerking van een dissertatie waarop Rabinovich onder supervisie van professor Malcolm Kerr en professor G. E. von Grunbaum aan de University of California, Los Angeles, promoveerde.

De studie is voor een groot deel gebaseerd op nog niet gepubliceerde interne documenten van de Ba'thpartij die tijdens de juni-oorlog van 1967 door het Israëliëse

leger op het partijhoofdkwartier van de Ba'th in al-Qunaytarah op de Hoogvlakte van Golan werden buitgemaakt. Daarnaast vormen de memoires van Dr. Munif al-Razzaz (getiteld *al-Tajribah al-Murrah*, 'De Bittere Ervaring', Bayrut 1967), die van april 1965 tot in 1966 secretaris-generaal van de Nationale Leiding van de Ba'thpartij was en van deze periode een uitvoerige beschrijving heeft gegeven, de door Rabinovich meest gebruikte bron. Hoewel het gebruikte bronnenmateriaal op zich vaak een nogal gekleurde visie geeft op het verloop van de verwickelingen binnen de Ba'thpartij in Syrië tussen 1963 en 1966, mede als gevolg van de interne machtsstrijd die er in deze periode plaats vond, is Rabinovich er toch in geslaagd om van de meeste gebeurtenissen een vrij 'neutraal' beeld te geven, en heeft hij zich vrijwel niet laten misleiden door de felle polemiek die er in de periode 1963-'66 door de rivaliserende Ba'thistische groeperingen gevoerd werd. Dat geldt in het bijzonder voor zijn verwerking van de memoires van al-Razzaz, die hij meermalen verwijt een onvolledig of vertekend beeld van de gang van zaken te hebben gegeven, vooral van de periode dat deze secretaris-generaal van de Nationale Leiding van de Ba'th was. Toch gaat Rabinovich in zijn kritiek wel eens te rationaliserend te werk en onderschat hij het idealisme van bepaalde leiders van de Ba'thpartij, zoals al-Razzaz of Michel 'Aflaq, de oprichter, wanneer hij hun standpunten en handelingen vrijwel uitsluitend vanuit een machtsperspectief beoordeelt (zie bijvoorbeeld pp. 63, 64 en 137).

Het feit dat Rabinovich, o.m. wegens zijn Israëliëse nationaliteit, geen gelegenheid had tot het interviewen van belangrijke Ba'thisten, die bij de door hem beschreven gebeurtenissen ten nauwste betrokken zijn geweest, wordt grotendeels gecompenseerd door de vele gegevens die hij kon verkrijgen uit het partij-archief uit al-Qunaytarah.

Bepaalde delen van het boek zijn desondanks nogal vaag gebleven. In de eerste plaats de oprichting van het Ba'thistische Militaire Comité, dat na 1963 de macht in Syrië en de Ba'thpartij aldaar volledig in handen wist te krijgen. Rabinovich doet het voorkomen alsof het Militaire Comité tijdens de Syrisch-Egyptische unie in Egypte werd opgericht door drie 'Alawietische officieren (Muhammad 'Umran, Salah Jadid en Hafiz al-Asad), en toen reeds bestond uit 13 officieren (pp. 24, 25). In werkelijkheid behoorden naast de hier genoemde drie 'Alawietische officieren ook twee Isma'ïlietische officieren ('Abd al-Karim al-Jundi en Ahmad al-Mir) tot de oprichters. De overige 8 officieren traden voor een deel pas toe na de afscheiding van Syrië van de Verenigde Arabische Republiek in september 1961. De latere Syrische president Amin al-Hafiz werd er zelfs pas na de revolutie van 8 maart 1963 lid van¹. Het is belangrijk dit hier te vermelden, omdat de machtsstrijd die later tussen een aantal leden van het Militaire Comité ontstond voor een deel te wijten was aan het feit dat sommigen van hen geen deel hadden uitgemaakt van de oorspronkelijke 'kern van vijf' en daardoor minder 'ingewijd' waren. Helaas vermeldt Rabinovich niet de namen van alle 13 leden van het Militaire Comité. Het wordt niet duidelijk, dat belangrijke officieren als Salim Hatum, Muhammad Rabah al-Tawil, Ahmad Suwaydani, 'Uthman Kan'an, Husayn Mulhim en Sulayman Haddad er eens lid van zijn geweest.

Het Zesde Nationale Congres van de Ba'thpartij dat in oktober 1963 te Damascus gehouden werd vormde een ideologisch keerpunt in de geschiedenis van de Ba'th.

¹ Zie hierover mijn artikel 'The Struggle for Power in Syria and the Ba'th Party (1958-1966)', *Orient* 1/1973, XIV-1, maart 1973, blz. 10-20.